

Legenda

3 / 04

À la Recherche du Temps perdu

Sisällysluettelo:

Pääkirjoitus.....3

Toimiva teema:

Teeman syksy 2004.....5

Teema onnittelee.....6

Tutustumisbileet.....6

Turku-eksku.....7-8

Aikajutut:

Aikamatkailun ongelmista.....10

Verikokeen aika.....13

Reilaajan aikakäsityksestä.....14

Kolumnit:

Kulmalla.....4

Raaka-aine.....22

Täti pyytää.....23

Lurker L.....26

Diagonaali:

Edelfeltin puutarhoissa.....20

Legendaariset:

Vituttaako lyyrikköä?.....16

Kari Raineranta – Runoja.....18

Kirjailtua:

Brown – Da Vinci -koodi.....23

Näyteltyä:

Suruttomat.....24

Kankaalla:

Lapsia ja aikuisia.....25

Tampereen yliopiston
kirjallisuuden-
opiskelijoiden
ainejärjestölehti

Legenda

Päätoimittajat

ANNI NUPPONEN

ANNI.NUPPONEN@UTA.FI

LEENA VIITANEN

LEENA.VIITANEN@UTA.FI

Kirjoittajat

TIINA AHOKAS

PAULA HALKOLA

LAURA LAITINEN

LAURA MALINEN

ANNI NUPPONEN

TIINA NYRHINEN

ANNE PÄIVÄRINTA

KARI RAINERANTA

LAURA TULEHMO

LEENA VIITANEN

Ulkoasu

VILLE KIVIMÄKI

Sarjakuva

ANNA ULVINEN

LEGENDA ON SITOUTUMATON
AINEJÄRJESTÖLEHTI, JOKA
ILMESTYY
4 KERTAA VUODESSA.

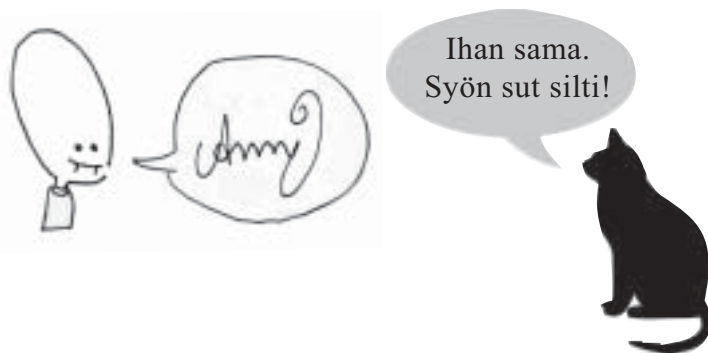
[http://www.uta.fi/
jarjestot/teema](http://www.uta.fi/jarjestot/teema)

PÄÄKIRJOITUS

Tässä Legendassa kirjoitamme ajasta. Mutta miten saada ajasta kiinni? Sehän liukuu pois, sillä hetki, jona luet tätä sanaa ei ole sama kuin nyt, kun luet jo seuraavaa. Aika on varjo, aineeton, vankilastaan kellosta piittaamaton. Eikä kello lopulta ole olemassa aikaa vaan ihmisiä varten. Olen aina vierastanut puheita vaikkapa liian aikaisesta syksystä. Miten luonto voi olla liian aikaisessa? Silloin, kun se yritetään kiinnittää kalenteriin.

Aika on toisaalta ihana, toisaalta raivostuttava asia. Muistan senkin unen, jossa juoksin niitä avaruusöttiäisiä karkuun mutta... Mutta oliko se aika, joka venyi? Vai minä ajan sisällä? Onnellisten asioiden äärellä voisi kai itse kukin viettää muutaman ikuisuuden, mutta jossain kulman takana väijyy ajan ja muutoksen tempoileva virta. Siksi kai elämä on arkistenkin asioiden keskellä niin kirpaisevan suloista. On ajan virta kohdallamme sitten soljuva tai syöksyvä, mutta väistämättä se tuo mukanaan muutoksen. Ajasta voi kirjoittaa muuttumattoman runon, mutta vaikka sanat pysyisivät samoina, tulkinta muuttuu.

Bilbo Reppuli arvuutteli aikanaan ajasta seuraavasti: ”Tämä kaiken hävittää, ei eläintä, puuta, kukkaa eloon jää, se raudan, teräksen tuhoaa, kivipaadetkin soraksi hajottaa, se murskaa kaupungit kuninkaineen ja sortaa vuoret kuin tuuli laineen.” Niinhän siinä väistämättä käy, mutta ajalla on useampikin puoli. Eräs niistä on etäännyminen, parantuminen, muistot. Kaikki se, mitä elämässä kivun ja katoamisen ohella on merkityksellistä. Onnellisten hetkien muistot, jotka vuosien, vuosikymmenien jälkeenkin iskevät kuin salamat. Muiston pysyvyys.

ENNEN

JA NYT

Halusin alun perin käyttää palstatilani kirjoittamalla aurinkokellosta. Haeskelun jälkeen en sellaista kuitenkaan Tampereelta löytänyt, en ainakaan yleisölle tarkoitettua. Ympäri kuljeskellessani pohdin, miten muuten aika näkyy Tampereella ja päätin lopulta syleillä en koko maailmaa mutta koko kaupunkia.

Aikahan on kaikkialla ympärillämme, ei pelkkänä kysymyksenä vaan konkreettisinä jälkinä. Historiatieteellistä lähestymistapaa noudattavalle suosittelen kotoisesti pommituksen kestävään kellariin sijoitettua kaupunginarkistoa ja sen valokuvakokoelmaa. Oma retkeni vei minut Koskipuistoon, ihmettelemään viheriötä, joka aikanaan oli kosken pohjaa. Mietin: joskus on hyvä, että asiat muuttuvat, mutta on myös hyvä muistaa, miten ne olivat silloin ennen.

Anni Nupponen

TEEMAN SYKSY 2004

LOKAKUU

28.-31. Teeman ja Silmäkääntäjien
ekskursio Tarttoon

MARRASKUU

12. Rock-seminaari + bileet
vko 47 Teeman syyskokous
(15.-21.) (tarkempi päivä myöhemmin)
20. Laitoksen yleinen tenttipäivä
vko 49 Pikkujoulut
(29.11-5.12) (tarkempi päivä myöhemmin)

TEEMA

ONNITTELEE

Iloiset onnittelut
Henna Lainiselle
Nuori Runo –kilpailun
runosarjan voitosta!

Onnittelut menestyk-
sekkäälle kaupun-
kisuunnistusjoukkueelle
”Neiti Etsivä ja vaaralli-
nen vessareissu” Aviisin
rastin voitosta! Huhupu-
heiden mukaan joukkue-
eseen kuului itse Mikko
Alatalo faneineen. Tämä
outo palvontakultti on hil-
jalleen valtaamassa Taide-
aineiden laitosta...

TUTUSTUMISBILEET

Laura Tulehmo

Uusille kirjallisuuden opiskelijoille järjestetty tutortoiminta huipentui tänä syksynä Teeman perinteisiin tutustumisbileisiin. Bilepaikkamme Tea Roomin hieman hämärästä sijainnista huolimatta mukaan juhlintaan saapui kiitettävä määrä eri vuosina opintonsa aloittaneita teemalaisia. Illan mittaan me humanistit muun muassa kisailimme palikkatestin läpäisystä. Myös kirjoittamani tylsä ra-

portti sai lisäväriä paikallaolijoiden ystävällisesti avustettua. Tarinassa esiintyvät **adjektiivit** ovat siis kollektiivisen ideoinnin tulosta. Huomautettakoon, ettei ylimääräisiä adjektiivejaan minulle tarjonneilla ollut ennalta käsitystä niiden käyttötarkoituksesta.

Toivottavasti kaikki pääsivät tutustumaan edes yhteen uuteen ihmiseen!

jatQ →

Kuva: Ville Kivimäki

ENSIMMÄISEN VUODEN OPISKELIJAN ORIENTOITUMINEN TIEDEYHTEISÖN JÄSENEKSI

Olipa kerran **kapitalistishenkinen** fuksi, joka saapui eräänä **höynänä** päivänä **progressiiviseen** Tampereen kaupunkiin. Hänet oli hyväksytty **punaiseen** yliopistoon lukemaan **kauheen kivaa** kirjallisuutta. Ikänsä **isossa** maaseutukylässä asunut fuksi löysi kuin löysikin yliopiston **simpsakkaan** pääaulaan ja hetken ympärilleen katseltuaan havaitsi joukon **helliä** tuutoreita. Paikalle oli ehtinyt kerääntyä jo muitakin opintonsa aloittavia **seksuaalisesti ylilatautuneita** tovereita.

Ensimmäisenä päivänä fuksimme oppi suunnistamaan **kutisevalla** yliopistoalueella, hän tutustui **jäntevään** opetusohjelmaan ja kuuli muutamia **kalmankalpeita** huhuja **pöllähteleväisistä** professoreista. Aluksi kovin **rakastunut** fuksi alkoi vähitellen tuntea olonsa yhä **irstaammaksi**. **Värittömät** tuutorit eivät olleet suinkaan jättäneet päivän **karvaista** ohjelmaa tähän. Kun **hosismainen** ilta koitti, kokoontui **vanhurskas** sakkii kirjallisuuden opiskelijoita **innostavan** opiskelijakaupunkimme Keskustorille, josta kaikki jatkoivat kohti lähetyvillä sijaitsevaa, **kiiltelevää** kuppilaa (Falls). Tuutoreiden kehittämä iltaohjelma oli tarinamme fuksista jokseenkin **hilpsakkaa** ja siksi hän päätti jatkaa iltaa vielä toiseen, edellistä **niljakkaampaan** kapakkaan (Semafor). Kieltämättä tuona iltana fuksi kuin fuksi oli enemmän tai vähemmän **kiemurteleva**.

Seuraavana päivänä fuksimme lähti taas kohti yliopistoa, tällä kertaa **mäl-sähköin** mielin. Syynä tähän oli Taideaineiden laitoksen **riemastuttavat** avajaiset, joissa fuksin mielikuvat yliopisto-opiskelun **hämmentyneisyydestä** varmistuivat.

Mikäli tulevaisuudessa törmäätte **höpsöön** ja myös varsin **karvaiseen** humanistiin, tiedätte hänen olevan tarinamme päähenkilö. Suhtautukaa häneen **kipuilevasti**.

Kuinka monta vuotta on Turun kaupungin perustamisesta?

Turun kirjamesset pidettiin lokakuun ensimmäisenä viikonloppuna. Turun yliopiston kotimaisen kirjallisuuden ainejärjestö Muusa ry hommasi tamperealaisille kollegoilleen messulippuja hintaan 3 euroa/päivä, eli alle puoleen hintaan. Teemalaisille lippuja tarvittiin kymmenkunta, mikä on varsin mukavasti, ottaen huomioon että messuja varten piti raahautua turvallisesta sisämaasta sotaisalle rannikkoseudulle.

Miten voi ehtiä rautatieasemalta messubussilla seminaariin, jos bussi ei ota kyytiin?

Kuinka kauan voi aistia ohikulkeneen Henry Saaren partaveden tuoksun ilmassa?

Kauanko voi tuijottaa Anne Pohtamon sääriä olematta julkea?

Montako päivää jaksaa olla peseytymättä, jos on koskettanut Pentti Linkolaa väkijoukossa?

Suurin osa meistä oli valinnut messupäiväksi lauantain. Heti aamupäivällä pidettiin Muusan järjestämä Kirjasta elokuvaksi –seminaari, jossa haastateltiin Leena Lehtolaista, Veijo Hietalaa ja Katja Kalliota. Muutakin ohjelmaa oli valtavasti, jokaiselle löytyi varmasti jotakin kiinnostavaa. Antikvariaatti-osasto sekä levy- ja keräilymessut olivat mukava lisä kustantamojen myyntiständeille. Kirjailijahaastatteluja oli paljon, mutta jos on taipuvainen ahdistumaan väentungoksessa, ne on turvallisempi jättää väliin.

Kauanko kestää kävellä Kauppatorilta S-Osikselle?

Mitä täytyy tehdä, että ehtii yo-kylästä Yliopistonmäelle vartissa?

Lauantai-iltana oli ohjelmassa SKS:n sponsoroima illanvietto (boolia ja pitsaa) Muusan toimistolla S-OSIS nimisessä paikassa, joka tamperealaisesta tuntui ensikuulemalta hieman vieraannuttavalta. Rattoisaa kuitenkin oli, ja houkuttelimme turkulaisia jo hyvissä ajoin Henki ja elämä –tapahtumaan Teeman vieraiksi. Minä ja Anne saimme ystävällisesti hyödyntää muusalais-Jonin sohvaa ja patjaa majoittumisessa, Joni kun sattuu asumaan yo-talossa S-Osiksen yläkerrassa. Muut retkeilijät asuivat omien tuttujensa luona.

Montako päivää menee toipumiseen ratsastamisesta viiden vuoden tauon jälkeen?

(Siinä oli tämän kerran viimeinen aika-arvoitus. Vastaukset löytyvät jutun lopusta.)

Sunnuntaiaamu valkeni lyhyehkön yön jälkeen harmaana ja tärisevänä. Kaikki (toivottavasti) poistuivat Turusta itsenäisesti ja hallitusti. Jonin alivuokralaiset kävivät vielä maaseutukierroksella katsomassa heppaa ja ihailemassa merellistä peltomaisemaa. Raskaan mutta antoisan viikonloppun jälkeen oli ihana päästä junaan nukkumaan, ja lopulta omaan sänkyyn.

Mennään ensi vuonnakin!

toivoo LauMa – Teeman visailuvaikuttaja

Vastaukset: 775 (jos näin lipusta oikein); ei ehdikään; ei varmaan kauaa – kysyykää Annelta; en tiedä koska varmasti ylitin julkourajan; Marjutilta voi udella jos uskaltaa näin inttimejä; neljän kassin kanssa tuskaisen kauan; oikaista moottoritien ja junaradan yli (aita kannattaa ylittää kuulemma portin kohdalta); noin kolme päivää ainakin minulla.

Maria Siironen toi Poetry slam 2004 -voiton Tampereelle

RUNO, LAVA JA ÄÄNI:

KOLME MINUUTTIA PINTAA JA SISÄLTÖÄ

Anne Päivärinta

Turun kirjamesseujen yhteydessä järjestettiin 1.10. Poetry slam -runokilpailu, jonka ideana on kilpailuttaa elävän runon taitajia ympäri Suomen. Aluekarsintoja oli yhteensä seitsemällä paikkakunnalla: Helsingissä, Tampereella, Turussa, Oulussa, Kuopiossa, Kotkassa ja Jyväskylässä. Jokaisesta kaupungista selvisi yleisöstä kootun tuomariston valitsemana jatkoon kaksi parasta, joille kustannettiin matka Turkuun finaaliin. Kilpailun formaatti on kansainvälinen ja selkeä: osallistujat esittävät omia runojaan kolmen minuutin mittaisen ajan puitteissa ja satunnaisesti valitut tuomarit pisteuttävät. Finaalissa tuomaristossa vaikutti edustajia lähes kaikilta kilpailupaikkakunnilta, vaikka yleisö oli etupäässä Turusta. Tampereen karsinnasta jatkoon päässeitä **Maria Siirosta** ja **Sinikka Laitista** kannustamassa oli kourallinen tamperelaisia.

Kilpailun rakenne oli, kuten alkuerissäkin, kolmivaiheinen. Toiselle kierrokselle selviävät viisi eniten pisteitä ensikierroksella saanutta ja toisen kierroksen kaksi parasta mittelevät lopuksi kahdestaan. Turun finaalissa ensimmäisen kierroksen taso oli melko kirjava: joukkoon mahtui paperista lukeneita ja selvästi kokeneempia esiintyjä, huumorin keinoin yleisöä ja tuomaristoa lähestyneitä mutta myös vakavahenkisemmin kirjoittavia. Parin kilpailijan teksteistä oli havaittavissa selkeä tunnekeskeinen ja omakohtainen lähestymistapa, kun taas muutamilla tekstissä ja ilmaisussa oli harkitumpaa itsetietoisuutta ja rakenteen hallintaa. Toiselle kierrokselle selvisivät selkeimmin

Maria Siironen ja Helsingin karsintojen **Risto K. Järvinen**, muut kolme olivat **Emmi-Inkeri Rimpilä** Kuopiosta, **Jari Nenonen** Kotkasta ja täpärästi **Riku Keskinen** Jyväskylältä. Näistä mieskilpailijoilla oli selkeä koominen linja, Nenonen oli pukeutunut Kekkos-paitaan ja aiheetkin koskettivat itänaapuria, Keskinen ilmaisu oli aforisminomaista tyyliin “lyhyt elämä, pitkä saksa”; toisen naisfinalistin Rimpilän esiintyminen oli vahvaa, mutta itse tekstin toistolle perustuva rakenne ei hienoisessa kliseisyydessään ja kömpelydessään toiminut loppuun asti.

Finaalissa Maria Siironen hiottu runo-esiintyminen kohtasi Risto K. Järvisen stand up -tyyppisen paperilla tuetun lavaolemuksen; Järvinen tunnetaan paremmin Huonon kirjallisuuden seuran perustajana ja puheenjohtajana, joka on myös tehnyt lavakomiikkaa. Vastakkainasettelu oli mitä tehokkain: molempien esiintyminen oli varmaa omassa lajissaan, mutta lopulta Järvisen lyyrisyyden stereotyyppioita parodioiva teksti hävisi aidosti ilmaisuvoimaiselle lyriikalle. Yksittäiset vitsit eivät lopulta rakenna runon kokonaisuutta kuten harkittu runokieli yhdistettynä sisältöön. Myös ajankäytöllisesti kaksi parasta olivat tehokkaita, mutta yleisesti finaalin esiintymisiä leimasi alimittaisuus: ehkä joillakin ajatus yleisön vastaanottavuudesta runoa kohtaan, siis tylsistymisoleetus, vaikutti runon kantavuuteen ja lavan haltuunottoon.

TAIDEHISTORIA AGENDALLE, OPINTONEUVONTA TAKAISIN

Tiina Nyrhinen

Olen opiskellut viimeksi yliopistolla 70-80-lukujen vaihteessa. Moni asia on paremmin kuin silloin. Tämä on palvelulaitos, kun vertaa siihen byrokraattiseen merkintöjen perässä juoksemiseen. Nyt jokainen on sähköpostin päässä professorista tuntiopettajaan, tenttitulokset tulevat nopeasti, omista asioista voi neuvotella ja viestintä pelaa.

Ainejärjestötkin ovat edelleen olemassa. Olin itsekin Teeman sihteeri joskus 1980 ja väänsin Legendaa muutaman muistorikkaan numeron, joissa muun muassa haastattelin Maila-Katriina Tuomista eräästä ikuisuusaiheesta. Jutun otsikko oli Tahdomme taidehistoriaa. Teimme kyselyjä taideaineiden opiskelijoiden keskuudessa siitä, haluaisivatko nämä taidehistorian kaltaista ainetta sivuaineekseen. Kyllä ne halusivat.

Teknillisen yliopiston lahjoitusprofessorin myötä asia on nytkähtänyt niistä ajoista piirun verran eteenpäin ja Tampereella voi opiskella perusopintojen lisäksi aineopinnot. Tosin opetus on yhä parin massiivisen luentokurssin ja proseminaarin varassa.

Saisiko tenttikysymykset?

Koska Teema on ikimuistoisista ajoista alkaen taistellut taidehistorian puolesta, toivoisin, että se näkyisi ainejärjestön toiminnassa yhä tänäänkin.

Miten hienolta kuulostaisi taidehistorian tenttilukupiiri, jossa jaettaisiin esim. Ars

Suomen taiteen artikkelit massiiviseen kirjatenttiin menoa suunnittelevien kesken ja esiteltäisiin oma alue toisten iloksi? Miltä kuulostaisi yhteinen ekskursion Tampereen merkittäviin arkkitehtuurikohteisiin, alkaen Tampereen jugendista, tuomiokirkosta, Sonckin vaikutuksesta Tampereen kaupunkikuvaan? Miten olisi tutustuminen Tampereen merkittävään teollisuusarkkitehtuuriin, näet Jyväskylän ja Helsingin opiskelijat joutuvat opettelemaan ne asiat vain kirjoista?

Onhan hienoa, että opiskelijoille järjestetään viihdykettä ja tapahtumaa, mutta minusta laitos saisi antaa opintoviikkoja ainejärjestötoiminnasta vasta silloin, kun järjestöltä löytyisi kaikkien humpppavaataavien joukosta myös opintoneuvoja. Hän voisi organisoida ja delegoida yllä esitetyn kaltaista toimintaa. Myöskään tenttikysymysten keräämistä ei kannata unohtaa. Tenttikysymyskuori on kadonnut Teeman ilmoitustaululta kymppisalin vierestä. Teeman kotisivuilta löytyy kylä lupaava otsikko aiheelle, mutta kysymykset ovat jo yli viiden vuoden takaa. Taidehistorian aineopinnoista ei löydy yhtään ainutta kysymystä.

Mikään ei ole humanimpaa kuin itse tentissä käytyään kertoa toisillekin, mitä kysyttiin ja miten. Mikään ei ole järjestöltä yksinkertaisempaa kuin laittaa tenttikysymyskuori alakerran ilmoitustaululle, kerätä tenttipäivän jälkeen kertyneet, kopioidut kysymykset ja pyytää jotakuta protokollat hallitsevaa henkilöä siirtämään kysymykset kotisivuille.

AIKAMATKAILUN ONGELMISTA

Paula Halkola

Aikamatkailu ei ole nykykäsitusten mukaan mahdollista sen enempää teoriasa kuin käytännössäkään. Mitä jos aikamatkailu tulisikin mahdolliseksi? Jos voisimme hypätä ajassa sata, tuhat tai kaksi tuhatta vuotta taaksepäin, mitä tapahtuisi? Selviäisikö nykyajan mukavuuksiin tottunut ihminen esimerkiksi keskiajan maailmassa, missä pelkät silmälasit saattaisivat hätkähdyttää vastaantulijaa ja kännykät ja radiot eivät olisi edes ihmismielen kuviteltavissa. Mitä ongelmia hypoteettinen aikamatkailija kohtaisi esimerkiksi myöhäiskeskiajan saksalaisessa suurkaupungissa?

Tampereen yliopistolla historiaa opiskellut ja vuodesta 1999 historian dosenttina toiminut **Jussi Hanska** innostui keskiajasta lopullisesti vasta armeijassa “yhdenoista ja puolen kuukauden luento- ja harjoitusleirillä”. Historia hiipi nuoren miehen maailmaan kirjallisuuden kautta. “Muut lukivat jallua ja Tekniikan maailmaa, minä Umberto Econ Ruusun nimeä ja innostuin” hän selittää.

“Ruusun nimi on tiettyyn pisteeseen äärimmäisen realistinen ja taustatutkittu teos”, Hanska toteaa. Suurin osa kirjan henkilöistä on oikeastikin ollut olemassa, yksityiskohdat ovat suoraa historiaa. Mutta entäpä kirjan antama kuva munkkien irstaasta maailmasta, onko kirjan henki aitoa keskiaikaa, sitä mihin aikamatkailija törmäisi? “Irstausta perustuu

tutkimukselliseen harhaan. Myös keskiajan ihmisille päti se, etteivät hyvät uutiset olleet uutisia”, Hanska toteaa.

Lähdemateriaalia siveistä ja kurinalaisista munkeista ei juuri ole säilynyt kun taas irstaudet on kirjoitettu historiaan. “Etenkin keskiajantutkijoilla on taipumusta olla romantisoituneita. Tärkeää olisi kuitenkin päästä tavalliseen kiinni, siihen mitä oikeasti tapahtui.” Hanska painottaa. Jos kirjoissa on merkinnät kolmestasadasta kauheuksista tehneestä munkista, se ei kerro mitään loppuista 200 000:sta.

Lemua, tauteja ja rahavaikeuksia

Keskiajan henki ei siis välttämättä järkyttäisi aikamatkailijaa niin voimakkaasti kuin tarinat kaksimielisistä munkeista antavat ymmärtää. Ensimmäinen ongelma olisi paljon konkreettisempi. Keskiajan ihmisille kadut olivat yhtä kuin viemärit ja hygieniataso jotain aivan muuta kuin nykypäivänä.”Totuushan on, että et aluksi kestäisi paskan hajua, mutta viikon jälkeen kyllä totuisit.” Hanska lohduttaa.

Kaduilla leijuvaa lemua vaarallisemmaksi osoittausuivat kuitenkin taudit. 1300 - 1700 -luvulla Euroopassa riehuivat säännöllisen epäsäännölliset ruttoepidemiat, joita vastaan aikamatkailijan olisi hankalaa etsiä rokotteita. Hyvä fyysi-

**Nainen ei voinut olla oppinut.
Kopistina, eli kirjojen kopioijana
saattaisit saada töitä tai sitten
voisit tietenkin mennä luostariin.**

nen kunto tietenkin auttaisi selviämises-
sä, mutta tautikannat ja bakteerit ovat
muuttuneet muutamissa vuosisadoissa
niin paljon, että tavallisetkin sairaudet
saattaisivat olla uhka vierasaikalaiselle.

Jos taudeista selvittäään ja lemuun onnis-
tuu totuttautumaan, täytyy nälkäisen ai-
kamatkailijan löytää itselleen ruokaa.
Ihmisten kanssa kommunikointi voisi
kuitenkin olla hankalaa, sillä useat kie-
let ovat muuntautuneet huomattavasti
sitten keskiajan. Nykyisellä lukiosaksal-
la voisi siis olla vaikeaa saada nälkään-
sä ymmärretyksi. Kehonkieli on tieten-
kin ollut olemassa myös keskiajalla.

Seuraava ongelma olisi raha. Elannon
hankkiminen tuottaisi ainakin naisel-
le ongelmia. “Nainen ei voinut olla op-
pinut. Kopistina, eli kirjojen kopioijana
saattaisit saada töitä tai sitten voi-
sit tietenkin mennä luostariin.” Hans-
ka toteaa. Hanskan mielestä ummikko-
us ja työttömyys eivät kuitenkaan oli-
si ylitsepääsemättömiä ongelmia. Kau-
pungit olivat täynnä kaukaa tulleita py-
hiinvaeltajia, jotka elivät lähinnä py-
hänhengen ja ventovieraiden armeli-
aisuuden turvin. Me olemme tottuneet
ajatukseen eri kulttuureista ja matkus-
tamisen vaikeuksista. “Nykyihmisen
olisi varmasti helpompaa sopeutua esi-
merkiksi 1400-luvun Pariisiin kuin sa-
man ajan lempääläisen talonpojan.”

Olutkulttuuri opiskelijan makuun

Keskiajan ruoka ei ehkä tuottaisi suuria
yllätyksiä. Esimerkiksi välimeren keit-
tiö on pysynyt melko samanlaisena kes-
kiajalta tähän päivään. Keskieurooppa-
laiseen perusruokavalioon kuuluivat vil-
jatuotteet kuten puuro ja leipä, ja tieten-
kin sitä enemmän lihaa mitä korkeam-
piarvoisesta henkilöstä oli kyse. Ruoan
suolaisuus saattaisi kuitenkin järkyttää
matkailijaamme, koska tökkösuolaami-
nen oli ainoita säilöntätapoja. Loppu-
tulos Hanskan mukaan olisi, että “ syöt
suolaista ruokaa ja juot jumalattomasti”.

Koska veden juominen saattoi osoittau-
tua hengenvaaralliseksi puutteellisen
hygienian takia, ruokajuomina toimivat
olut ja viini. Ihmiset saattoivat juoda 4 -
5 litraa olutta päivässä. “Olihan se olut
tietenkin hieman miedompaa, sellais-
ta pilsnerin ja keskioluen välimuotoa.
Riippuen yhteiskuntaluokasta, herrojen
olut oli luonnollisesti voimakkaampaa.”

Hanska vertaa keskiajalle matkustamis-
ta esimerkiksi lähi-idän matkaan. Kult-
tuurierot olisivat hankalia kummassa-
kin tilanteessa. Irakissa olisi vaarallis-
ta naisena kulkea kadulla ilman huivia
tai arvostella paikallisten käytöstapoja,
yhtälailta keskiajalla olisi sopeuduttava
kulttuurin ehtoihin. Meille harmittomat
solvaukset kuten ‘konna’ tai ‘lurjus’ tai
kyyniset kommentit paikallisista pyhi-

jatQ →

myksistä voisivat johtaa oikeussaliin tai ainakin pahaan käsikähmään loukattujen kanssa. Keskiajan ihmiset olivat tarkkoja ja kunniastaan ja siitä puolustettiin kiihkeästi.

Keskiaikainen oikeuskäytäntö herättää mielikuvana väristyksiä. Inkvisition kauheuttakin on kuitenkin Hanskan mukaan suurenneltu. Rangaistukset olivat kyllä julmia, mutta ennen hengenlähtöä syytetyille annettiin useita mahdollisuuksia osoittaa katumustaan ja pelastua. Ajattelematonta aikamatkailijaa kohtaavat rangaistukset olisivat mitä luultavimmin pyhiinvaellus, keltaisen ristin ompeleminen vaatteisiin tai paasto, mitä keskiajan ihmiset eivät edes nähneet rangaistuksina vaan katumustyönä.

Lähteäkö vai ei?

Keskiajalle matkustamisen ongelmat eivät siis liityisi väkivaltaan vaan paljon arkipäiväisempiin asioihin. Hanskan pitää nyky maailmaa jopa vaarallisempana ja barbaarisempana kuin keskiaikaa. Sama koskee hänen mukaansa muitakin aikakausia. Aikakausien julmuudet ovat vain historiaan kirjoitettuina jääneet elämään arkipäivää voimakkaammin. Matkailijalta kuin matkailijalta vaaditaan kykyä sulautua ja sopeutua, niin Irakissa kuin keskiajan Euroopassakin. Itsestään ei saa tehdä liian suurta numeroa ja ym-

päröivää kulttuuria täytyy kunnioittaa. "Paras tapa joutua vaikeuksiin on erottua liikaa muusta väestöstä", Hanska toteaa.

” Matkailijalta kuin matkailijalta vaaditaan kykyä sulautua ja sopeutua, niin Irakissa kuin keskiajan Euroopassakin.

Minne Hanska sitten matkustaisi jos saisi mahdollisuuden vai lähtisikö hän matkaan lainkaan? Vastaus on myöntävä: " Matkustaisin

1200 -luvun Assisiin katsomaan Franciscus Assisilaista." Takaisin hän haluaisi kuitenkin palata. "Pidän liikaa nykyajan mukavuuksista eikä HPK pelannut tuolloin" hän naurahtaa.

Itse en olisi niinkään varma haluaisinko lähteä lomailemaan keskiajalle. Taudit, lemmi ja pimeät likaiset kadut saattaisivat olla liikaa herkälle humanistille. Kysymys ei kuitenkaan onneksi ole vielä ajankohtainen sillä suurin aikamatkailuun liittyvä ongelma on puhtaan tekninen. Kuka kuitenkaan kieltää käyttämästä vaihtoehtoisia matkustusmuotoja, löysihän Hanskakin tiensä keskiajalle Umberto Econ avulla. Kirjojen tekniikan humanistikin hallitsee.

VERIKOKEEN AIKA

Lauantiaamu, kello seitsemän, sairaala. Valkeus koittaa ja valosta puhuu ääni, joka sanoo: - Syntymäaika. Tokkurainen potilas mutisee numerosarjan ja herätys jatkuu piristävällä neulanpistolla käsi-varteen. Verikokeen jälkeen seuraa puuroattentaatti kello kahdeksalta. Viereisen sängyn mummo raportoi nukkuneensa vain viisitoista minuuttia, vaikka todistettavasti kuorsasi ainakin kaksi tuntia yhtä soittoa.

Sairaalassa aika kuluu tuskallisen hitaasti. Mummo vakuuttaa karkaavansa tänään, jos häntä ei päästetä kotiin. Mummo kertoo olevansa kotoisin Hämeenkyröstä, ”sieltä ovat Panu Rajala ja Katri Helenakin”. Mummo kysyy hoitajalta, saako jalkoja pitää tyynyillä. Hiipimällä käyty kaksintaistelu ikkunan avaamisesta ja sulkemisesta vie mukavasti aikaa. Ja Bumtsibum lauantai-iltana.

Mummon lisäksi potilaalla on sairaalassa toinenkin toveri: tippateline. Tippateline on jäykkä ja rautainen luonne eikä onneksi puhu niin paljon kuin mummo. Tippateline on arvonsa tunteva veikko. Se tahtoo kulkea ovista ensimmäisenä ja tulla joka paikkaan mukaan. Tippateline on potilaan kanssa liitossa mummoa vastaan – kun mummo haahuu ympäri huonetta, tippateline yrittää ajaa mummon varpaille.

Hissisänky on myös veikeä kapine. Sillä voi ajaa ylös ja alaspäin ja sen päätyä voi kallistella eri suuntiin. Ja se surisee avaruusäänellä, joka melkein peittää alleen mummon ihmettelyt Hymy-lehden julkkisjuoruista. ”Mitä ne on ne homot? Mä en oikein ymmärrä tätä asiaa.” Hissisänky ja potilas surisevat hetken yhdessä. Tippateline ei kommentoi.

Pitkän päivän jälkeen koittaa pitkä yö. Sairaala humisee potilaan ympärillä, mummo kuorsaa. Tippateline ja potilas suunnittelevat mummon kuristamista tippaletkulla. Aamulla on taas verikokeen aika.

Potilas

ON THE (RAIL)ROAD

eli reilaajan aikakäsityksestä

Tiina Ahokas

Säännölliselle päivärytmille, yhtäjaksoiselle unelle ja rutiineille saa heittää hyvästit valitessaan muutaman viikon vapaaehtoisen kiertolaiselämän Euroopassa. Ne kannattaa jättää kotiin siinä missä puolet ehdottoman tarpeellisiksi katsomistaan tavaroista, niin kuin rinkanpakkaajia valistetaan. Necessäärit voi tarvittaessa ostaa matkan varrelta, joten painolastin sijaan interrailille lähtijän kannattaa täyttää reppunsa keveällä huolettomuudella. Arjen lait eivät päde matkustaessa, joten epävarmuuden sietokykyä tarvitaan.

Reilaajan ajallisspatiaalinen käsitys maailmasta korvautuu ulkomaankomennuksen ajaksi toisella. Maailmankaikkeus on interrailkorttiin merkittyjen vyöhykkeiden kokoinen, rautatiet yhdistävät kaupunkeja toisiinsa loputtomiksi verkostoiksi. Reilaajan matkasuunnitelma ei taltu pakettimatkatouristin ”paikasta A paikkaan B ja viikon kuluttua takaisin” -konseptiin,

vaan rakentuu päivä kerrallaan repaleista Euroopan karttaa syynäillessä ja kansainvälisiä juna-aikatauluja Internetistä etsiessä. Reittimahdollisuuksia on ääretön määrä.

Kuva: Ilkka Pernu

Vain hetki ja miehijohteet sitovat reilaajaa. Joka päivä voi päättää uudelleen matkansa suunnan yksi etappi kerrallaan. Voi ummistaa silmänsä sisämaan vuorien katveessa ja herätä rannikolla turkoosin meren välkähdellessä vielä unisiin silmiin. Liikkeestä tulee toinen luonto; samassa paikassa ei malta pysytellä paria päivää pidem-

pään, kun tulee jo tarve jatkaa matkaa.

Vuorokaudet pilkkoutuvat hetkiksi

Unet muuttuvat vieraskielisiksi ja katkeilevat lyhytfilmeiksi, kun yötä rytmittävät passintarkastukset. Lopulta leimoilla kirjoitun asiakirjan kaivaa kaulapussistaan automaattisesti, ojentaa sen

kulloisellekin virkamiehelle hätkähtämättä enää koppalakkeja, asekoteloita ja kasvoihin suunnattuja taskulamppuja; sitten nukahtaa taas katkonaiseen uneen.

Vuorokaudenajat muuttuvat suhteellisiksi. Varsovan päivä on pitkä, kun löytää itsensä asemalta jo puoli kuu delta aamulla ja juna pois lähtee vasta auringon painuttua mailleen. Kukonlaulun aikaan työpaikoilleen ja kouluihinsa kiirehtivien natiivien katseet viiptyvät puistonpenkeillä torkkuvissa takkuisissa ja nuhjuisissa matkaajissa, joilla ei ole kiire mihinkään – vain loputtomasti aikaa reilikortin määrittämässä rajoissa.

Päiväkirjaan tallennetaan sanatulvia ja tunnelmia kun ehditään: hitaassa paikallisjunassa Unkarin maaseudulla, jos vaunun valot suostuvat palamaan; bratislavalaisessa kahvilassa sadetta pidellessä; Zagrebin kasvitieteellisen puutarhan lummelammen äärellä junan lähtöä odotellessa. Äidinkielellä kirjoittamiseen tulee tarve, kun suu suoltaa päivästä toiseen englantia ja kommunikointi tapahtuu usein fraasisanakirjan termeillä ja elekielellä.

Reilaajan onnenhetket ovat vaatimattomia pilkahduksia. Ne syttyvät junan ikkunasta nähdyistä liekehtivistä auringonlaskuista Karpaateilla, hostellin suihkusta valuvasta lämpimästä vedestä tai kaupasta löytyneestä näkkileipäpaketista kun ruisleipäikävä on kipeimmillään.

Reissussa reipastuu

Kotimaan kamaralta irtautumisesta vierähtänyt viikko tuntuu pieneltä ikuisuudelta, kun siihen mahtuu satoja kilo-

metrejä, ihmisiä, lähtöjä ja saapumisia. Aikaa mitataan kameraan vaihdetuilla filmeillä, tekstillä täyttyneillä päiväkirjan sivuilla ja jäljellä olevilla puhtailla sukilla. Paluupäivä on jokin epätodellinen kohtalo määrittämättömässä tulevaisuudessa.

Välillä yhdessä päivässä ehtii kokea ihmisikiä ja sukupolvia. Arkkitehtuurin vuosisadat vyöryvät ohitse Krakovan pienen keskustan katuja mittaillessa. Museoksi muuttuneen keskitysleirin tiiliseinistä huokuu kylmyys ja suru, jota kuusikymmentä vuotta ei ole hälventänyt.

Pääpiirteittäin reilaajan elämä on kiiretöntä ja leppoisaa – ollaanhan reissatesa lomalla. Velvollisuuksia ei tarvitse ajatella, vaan voi omistautua vapaa-ajan vietolle. Itsensä hemmotteluksi reilaamista ei kuitenkaan voi kutsua: aikataulujen ja hostellien sijaintien selvittäminen, junasta toiseen juokseminen, kovilla alustoilla omituisissa asennoissa nukkuminen, tavaroiden vahtiminen, loputon käveleminen ja mukavuuksien puuttuminen tekevät kiertolaiselämästä välillä raskasta.

Reppumatkustelu on kuitenkin mentaalisesti palkitsevaa. Maailmasta ja itsestään oppii matkalla paljon – jos ei muu, niin suhteellisuudentaju ja sosiaaliset taidot kehittyvät. Reilaamisen jälkeen on totisesti jotain, mitä kertoa lapsenlapsille. Kotimaahan palanneen reilaajan tunnistaa säihkyvistä silmistä ja rakoista kantapäissä. Hymyilevän poissaoleva olemus tarkoittaa sitä, että matka oli onnistunut ja että tekisi ehkä taas mieli lähteä tien päälle.

Auttaisikohan
päiväunet?

LYYRIKKOA VITUTTAA

Koko ajatus ajasta ja käsitteen puimisesta on hermostuttava; ääripäinä täydellinen relatiivisuus jossa kukin itse tai vaihtoehtoisesti määrittelemänsä taho osoittaa tilan nopeuden, hitauden, koko käsitteen mahdollisuuden tai mahdollisuuden välimuotoineen yksilön kohdalla, tai, toisessa suunnassa kliinisen realistinen näkemys hetken hiippailusta pallolla, jos terveyttä riittää niin parhaimmillaan sata vuotta. Molemmissa tapauksissa niin kauan kuin henki pihisee saattaa tapahtua jotain. Teorian puinti ei ole tässäkään mielekästä. Vittu että teoriat vituttavat minua. Käyttäkää omia aivojanne edes sen jälkeen kun teoria on tuttu mutta kun sitten ne aivot yleensä vasta sammuvan tuntuvatkin. Taas harhauduin ajattelemaan kirjallisuustiedettä metaforana tällekin kehittelylle.

Sen sijaan tarpeettoman eliminoiminen houkuttelee kovastikin. Pitäisi välttää turhia hetkiä itsen kanssa, varsinkin, jos ne äityvät suoraan paskoiksi hetkiksi. Vielä pahempaa jos aikaa käyttää päin persettä toisten henkilöiden ollessa paikalla, jolloin myös loisii heidän ajallaan ja käyttää sitä. Oma asiansa on miten kukin aikaansa lyhentää, mutta ylipäänsä mitä toisille tekee vaatii varovaisuutta ellei ole varma asiastaan. Kohteliaisuudesta en tiedä mitään, mutta, enpä harjoita sitä itseänikään kohtaan. Näin eliminoidaan laskuista pois hienotunteisuus joka monasti on pikemminkin vähätunteisuutta tai tunteiden kieltämistä. Tunteiden kieltäminen on syvintä itsetuhoisuutta ja samalla ajan hukkaa mitä voi löytyä. Vasta tunnistettuaan ja käsiteltyään kaikki vihamielisimmätkin ai-

voituksensa voi niistä päästä sovintoon itsensä ja ehkä jopa toisten kanssa (vaan miksi täytyisi, tai, mikä itse on, no, siihen problematiikkaan en tässä puutu; anteeksianto ei liity aikaan). Tästä tilasta käyttäisin parhaimmillaan, varsinkin joihinkin yhteiskunnallisiin tai uskonnollisiin konstruktioihin nivoutuneena, nimitystä ”viattomuus”; yleisempi pikkulapsen tietämättömyydelle pyhitetty käsitteenmäärittely on lähinnä yksi monista heihin kohdistetuista itseltä kadotetuista toivoista.

Miten moisessa onnistuisi, siitä minulla on aavistuksia vain itseni kohdalta, ja, nekin ovat hyvin hataria. Kaikilla omansa ja missä ei kuulu minulle. Olen hidas prosesseissa. Tehokkuus eräänlaisena hyperaktiivisuutena jatkuvalla syötöllä ei kai ole kuin maailmaan ehdottoman tyytyväisten yksinoikeus. Tähän rooliin voi kukakin lukiessaan sovittaa sen kuka itseä vituttaa silloin kun ei meinaa haluta sängystä ylös.

Ajattelin joskus kun minulla oli enemmän varaa, että kadotettu aika on tiivistyneenä johonkin tiettyyn tapahtumaan, paikkaan tai tarkoitukseen, oli se sitten tästä maailmasta eli ehkä. Tehtyä ei saa tekemättömäksi, mikä on yksi enemmänkin ihmisen kuin itse ajan typeristä piirteistä. Koska olen kuitenkin romantikko, uskokaa tai älkää, jätän kadotetun ajan löytymisen mahdollisuuden teille täysin avoimeksi ja toivottavaksi. Itse mennä ehkä viettämään oleellisen hetken itseni, Neumannin ja erään vanhan kertomukseni parissa.

Sitten jatkan taas etsimistä.

Kari Raineranta

Kari Raineranta

”Kadonneet pojat”

Kun menetettyjen rakastettujen anteeksianto on kulutettu loppuun
vastausten muuttuessa samaksi kuin miltä itsestä tuntuu
koittaa äänen ja vimman aika
unohtaakseen tahdottu tulee yrittämättä, katoavat kuin itsestään
parempi kuin liikkeen hiljaisuus, että mikään
ei saa minua lopettamaan
eikä rikkoutumaan

viilenevälle nurmelle raskaasti pudonneet kriikunat ovat silmäni aamuyössä
otsallenne putoilevat lehdet, puolestani valuva villiviini
me kuuntelemme kun menette eri teitä paikkaan jossa nukkua
enkä toivo, kaikkea
hyvää kenellekään yhdelle, ihmiselle

arvoituksia, tarkoituksia ei kannata ratkaista saadakseen
kuten ei itseään nimetä, koota tai hajottaa tarkoittamatta tuntematonta toiselle
te joille en kuulu opitte vasten, vihaamaan
tai olemaan välittämättä
tai

”Kylätie”

Ette ole näkemässä
ei kiinnosta
hedelmäpuulukuni on tällä hetkellä 38
miten syyslannoitusta, tuhkaa, kananpaskaa
pitää kylvää ja kitkeä maaraja rikkaruohojen alta
kun mieleni kukkii

kynnänhän vain puistojen lattiaa
astun samaan ravintolaan kahdesti
omistan julmille totuuksille koko olemassaoloni
ajattelin vain tunteitanne jos
teillä on minua varten ase, tai nahassa tilaa

minulle on kuitenkin suotu tämä vastavuoroinen auringonlasku
syvimmän kauneuden ikävä
että mitä kauemman vietän yksin, sitä
lyhyemmin minun on välttämätön

”Shown täytyy jatkua”

Kesken parasta ja luonnollisinta näkymää, lentotaitoisen kannalta
herra harakka tajusi syöneensä tai juoneensa jotain sopimatonta
ehkä se oli se tauko matokuurissa
meni vähän myöhään pusikoissa eilen

ehkä vähän liikaa ketsuppia kun oli
se tapahtumarikas yökin vasta eilen, paljon lausuttavaa
kaikki säiliöt reunoiltaan ylitse täynnä, tuopit pitkin katuja
taisi katketa filmi jossain vaiheessa, taisi yhä tulla raotettua nokkaa

ei siinä auttanut kuin pysähtyä vihreäksi patinoituneelle
sopivasti valkaisua odottavalle
ilmastointikanavan kannelle hengaamaan herra lokin kanssa että
ei kai tässä hautomaan ruveta, kun ei ole ulkopuoleltakaan muuta tulollaan
tartti päästää oikein pitkät
kyyllätä roiskiessa talon lasista ahdasmielisiä
kuka mitäkin ehdottomuutta ilman hengittävän liikettä toteuttamassa
nauraa päälle maanruskeasti
ja jatkaa elämää

”On toivo kuin”

Ja juuri silloin: kännissä, krapulassa
kiireessä, ihmisiä erottelevassa kiimassa
kusihädässä, ohimennen, sovitusti
tapaan hänet
kyllin yksiväriset, säröilevät silmät
terävät kuin eläimellä jonka tunnistan lajikseni
koko ajan kuin tahtoisin kovasti, jotain

Ja juuri siellä
täyteen myydyn junan väliköissä, arjissa
linja-auton ainoana matkustajana
matkalla tuttujen paikkojen välissä, juhlissa
tarpeeksi mutaisissa kengissä, vakavissa aikeissa
että uskoisi ihmiseksi
katsoisi kuin vastasyntyntä hellyydellä, pitäisi
sylissä suutelisi
kyllin erituoksuinen kuin ne joihin petyin
mutta kaunis, eikä ole vielä ehtinyt ruveta hokemaan
ei ei ei ei

kysyn typerän kysymyksen: mitä mieltä olet siitä, että
joka hetki tapaa ihmisiä joita ei ehkä enää koskaan näe uudestaan
vastaaminen kestää hyvin pitkään

eikä tämä ole läheskään ainoa mitä vielä odotan

ILTAPÄIVÄ EDELFELTIN PUUTARHOISSA

Laura Laitinen

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 150 vuotta **Albert Edelfeltin** syntymästä, ja juhlavuoden kunniaksi tätä rakastettua taiteilijaa on muistettu sekä kirjoin että hiljattain Ateneumissa avatulla näyttelyllä. Edelfelt kuuluu suomalaisen taiteen kultakauden keskeisimpiin nimiin, ja hänen teoksensa ovat juurtuneet osaksi sitä kuvastoa, joka värittää sanaa 'suomalaisuus'.

Edelfeltin suurnäyttelystä on puhistu tiedotusvälineissä jo pidemmän aikaa. Odotetusta tapahtumasta on jaettu mainio esite Helsingin Sanomien mukana. Kun toisena aukioloviikonloppuna saavuin paikalle Ateneumiin, siellä oli aivan odotetusti tungosta. Järjestettyjä opastuskierroksia ei ollut tarjolla, ainoastaan kuuntelunauhoja, joista kaikki suomenkieliset olivat jo lainassa. Suuri ihmismassa aiheutti näyttelyyn hieman rauhattoman tunnelman.

Itse teokset on näyttelyssä järjestetty kokonaisuudeksi aihepiirien mukaan. Esimerkiksi ensimmäisessä huoneessa ovat esillä maalaukset historiallisista aiheista, seuraavassa on ulkoilmamaalauksia maaseudun asukkaista ja myöhemmin

mm. pariisilaistunnelmia, matkoja ja kesäpäiviä Haikkossa. Myös eri tekniikoita on ryhmitelty siten, että pastellityöt ovat omassa huoneessaan, grafiikka- ja kuvitustyöt sekä piirrookset ja akvarellit ovat kokonaan erillään toisessa kerroksessa. Aihepiirien mukainen järjestely vaikuttaa mielekkäältä, ja siten tunnetut teokset jakautuvat tasaisesti pitkin näyttelyä.

Merellä, 1883. Öljy kankaalle 165 x 152 cm, Göteborgs konstmuseum. Kuva: Ebbe Carlsson, Göteborgs konstmuseum

Katse yksityiskohtiin

Ateneumissa on tuotu esiin Edelfeltin työtä läpi aiheen kehittelyn, siten että jokaisen suurteoksen rinnalla on nähtävillä luonnoksia ja harjoitelmia samasta aiheesta. Tällainen tapa runstastuttaa näyttelyn antia mutta samalla katsomisen määrä paisuu melko rasakaaksikin urakaksi. Onneksi välissä voi istahtaa videohuoneeseen katsomaan dokumenttifilmiä, jossa jälleen kerrataan Edelfeltin elämänvaiheet.

Kierros näyttelyssä on pitkälti tutujen kuvien tunnistamista. Silti esimerkiksi suuren maalauksen, Kuningatar Blankan näkeminen on jotenkin pysähdyttävää. Valkoisen pukukankaan välke, käsien napakka ote lapsesta ja hellä ilme ovat ihmeellisen todentuntuiset. Kiehtovana elämyksenä pidin myös saaristolaismaisiin maalattuja ihmisiä, erityisesti

pieniä lapsia, joiden liike on varmasti ollut työlästä pysäyttää kankaalle. Ateneumin näyttelyn herkkullisuus on minulle siinä, että tutut kuvat voi nähdä “elossa”, täydessä koossaan ja luonnossaan. Edelfeltin töiden värit, erilaiset kuvatut materiaalit ja yksityiskohdat ovat viehättävän todellisia. Pieni kiinnostava yksityiskohta ovat Edelfeltin lähettämät kirjeet ja kortit hänen pitkiltä matkoiltaan kotona odottavalle perheelle.

Tuttuja vuosien takaa

Edelfeltin työt kuvaavat ihmisiä hyvin erilaisissa olosuhteissa ja ympäristöissä. Mallien ilmeet ja kuvien hetkelisyys tuntuvat kätkevän taakseen tunteita tarinoita, joita katsoja voi täydentää mielikuvituksellaan. Eräs hyvin konkreettinen tarina muodostuu kahden vierekkäin asetetun teoksen välille: Ristiäissaatto ja Lapsen hautajaissaatto. Näissä maalauksissa on sama asetelma ja samat henkilöt veneessä, kahdessa eri tilanteessa, joiden vastakkaisuus on koskettava.

Minua hämmästytti näyttelyssä erityisesti se ihmisten paljous, jonka taiteilija on elämänsä varrella kohdannut ja tallentanut. Eloisasti esitetyt pariisittaret tai ryhdikkäänä seisovat saariston merenkävijät erottuvat omina ryhminään, mutta muotokuvissa näyttäytyy myös koko joukko

suomalaista, venäläistä ja eurooppalaista eliittiä. Kuvissa vilisee tunnettuja

Kuningatar Blanka, 1877. Öljy kankaalle 97 x 76 cm, Ateneumin taidemuseo. Kuva: Kuvataiteen keskusarkisto, Hannu Aaltonen.

henkilöitä varsin erilaisista yhteyksistä: Nikolai II, Louis Pasteur, inkeriläinen runonlaulaja Larin Paraske, kuvanveistäjä Ville Vallgren. Päiväkausi- en työn ääressä taiteilija ja malli ovat voineet t u t u s t u a , joskus jopa r a k a s t u a , kuten h u h u t a a n käyneen muun muassa oop-

peralaulajatar Aino Actén kohdalla. Kenties suuren taiteilijan tärkein lahja onkin ollut saada kaikki nuo persoonallisuudet istumaan rauhassa paikallaan, odottamaan hetken, jotta heidän kuvansa säilyisi vuosisatoja.

Albert Edelfelt 150 vuotta, Ateneum 3.9.2004 – 30.1.2005

Valtion taidemuseo, Kaivokatu 2, Helsinki

Avoimna: ti, pe 9-18, ke, to 9-20, la, su 11-17, ma suljettu

Pääsymaksu: 7,5/6,5, alle 18-vuotiaat ilmaiseksi

Suomenkieliset yleisöopastukset torstaisin klo 18 ja sunnuntaisin klo 14.

66°:25° - Lapista kuuluu kummia

Leena Viitanen

Lapin yliopiston graafisen suunnittelun ainejärjestö TYPO:n omakustanteena toteutetun sarjakuvakokoelman 66°:25°:n neljäs numero on sanalla sanoen valloittava. Eihän kirjanen, jonka kannessa komeilee muserrettu appelsiini ja humanoidilapselta näyttävä kipsiveistos, voi muuta ollakaan.

Lehden takana on 12 opiskelijaa, joilta kultakin on julkaisussa mukana yhdestä muutamaan pituudeltaan vaihtelevaa tarinaa tai strippiä. Tunnetuin nimi ainakin tamperelaisille lienee **JP Ahonen**, jonka Villimpi Pohjola –sarjakuva on ilmestynyt edesmenneessä Aamulehden viikonloppuliitteessä Allakassa ja nykyisin Aviisissa. Ahosen töitä on edelleenkin silloin tällöin nähtävissä Aamulehdessä, viimeksi Valo-lehden kannessa muutama viikko sitten. Muista taiteilijoista ainakin Jarkko Nääs on tunnettu verkkopiireissä Desert Rocks –online-sarjakuvastaan.

Koska 66°:25° on 50 sivun kokoelmateos, tarinat ovat parin sivun tai jopa yhden ruudun mittaisia. Tiivistäminen ei kuitenkaan ole tässä yhteydessä huono asia. Sukkahousujen todellinen olemus, naurisvaraston kapina tai luonnon monimuotoisuus absurdissa ja kompaktissa paketissa toimivat. Postmodernissa

ajassamme lyhyet, mutta nasevat sarjakuvatarinat ovat oivia hentusia, joita on helppo kiiireen lomassa mutustella kertomuksennälkään.

Julkaisun taiteen taso on korkea. 66°:25° kätkee sisäänsä monenlaisia tyylinäytteitä, joista etenkin omiksi suosikeikseni nousevat KP

Alaren ilmeikäs, mutta yksinkertainen viiva, sekä Kukka-Maria Kiurun naiivin pelkistetty linja. Myös muut uudet graafikonat osaavat asiansa, monesta heistä uskon kuuluvan perästäpäin.

Kaikkein ihastuttavinta julkaisussa on kuitenkin sen vinksahtanut huumori, herttaisuus ja kaikkalainen positiivisuus. Kotimaisia sarjakuvia melko usein leimaavia synkkyyttä ja melankolisuutta ei juuri tästä kokoelmasta löydy, lempeää ironiaa ja sattuvia oivalluksia sitäkin enemmän.

Oikeastaan 66°:25°:sta ei löydy mitään pahaa sanottavaa. Taide on kaunista, jutut hellyyttäviä ja ulkoasu laadukas. Tällä teoksella Lappi vie täkäläisistä ainejärjestöjulkaisuista voiton kuusnolla – olisikohan hämäläisten hyvä tällä kertaa luopua hitaudestaan ja ottaa pikaisesti oppia!

Dan Brown:
Da Vinci –koodi
WSOY

KYLLÄ MONA LISA TIETÄÄ

Leena Viitanen

Yksi syksyn puhutuimmista kirjoista on **Dan Brownin** Da Vinci –koodi. Amerikkalaisen dekkaristin teosta on mainostettu mielenkiintoisena sukelluksena salaseurojen, eurooppalaisten myyttien ja kristinuskon pimeiden salaisuuksien maailmaan. Aiemminkin salaperäisistä järjestöistä ja pakanallisesta symboliikasta jännitystä luoneen Brownin kyky yhdistellä todellisia artefakteja ja historiallista tietoa fiktion on huomattava.

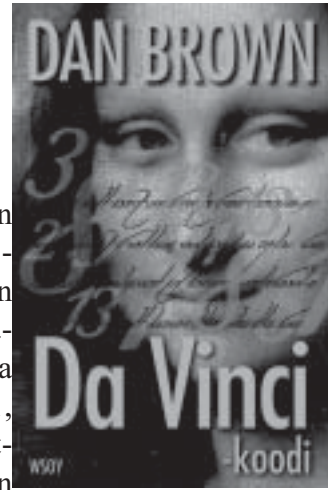
Da Vinci –koodi onkin vaarallinen sekoitus tarua ja totta. Vaikka osa Brownin juonikudelmista on tunnistettavissa mielikuvituksen lennoksi, paikoittelun todellisen tiedon etsiminen kerronnan heinäsuovasta on vaikeaa. Eritoten väitteet muinaisia salaseuroja ja kristillistä symboliikkaa koskien voivat upota sami sunnuntailukijaan sellaisenaan. Esimerkiksi Temppeleiherrain ritarikunta on todellisuudessaakin vaikuttanut järjestö, mutta kaikki Brownin esiintuomat asiat kyseisestä herrainkerhosta eivät pitäne paikkansa. Mitä enemmän lukijalla on historian- ja kulttuurintuntemusta, sitä helpompaa on tarun ja toden vyyhden selvittäminen.

Brownin teoksen juoni keskittyy Pyhän Graalin maljan todellisen olemuksen löytämiseen. Jumalallista naiseutta ja sen symboliikkaa tutkinut professori Robert Langdon ajautuu elämänsä pyörytykseen joutuessaan ensin antamaan lausuntoa perin merkillisestä murhasta ja myöhemmin takaa-ajetuksi epäiltynä samaisesta teosta. Yksin hissukkamainen professori ei kuitenkaan joudu mur-

hatun Louvren kuraattori Jacques Saunièren jälkeensä jättämiä arvoituksia selvittämään, vaan salaisuutta paljastamaan ryhtyy myös Saunièren lapsenlapsi ja kryptologi Sophie Neveu. Myöhemmin joukkoon liittyy rampa, vaan sanoisaan sitäkin sukkelampi Graal-tutkija sir Leigh Teabing. Liikaa ei kuitenkaan sovi paljastaa.

Kaiken taidehistoriallisen ja myyttisen vyörytyksensä alla Da Vinci –koodi on perinteinen dekkari. Langdon, Sophie ja eritoten mielipuolisen tappajan virkaa toimittava albiinomunkki Silas ovat kovin kliseisiä hahmoja, joten syväluotavia henkilökuvauskuksia teokselta on turha odottaa. Myös osa tarinankäänteistä on arvattavia ja teennäisiä, vaikkakin Da Vinci –koodi osaa myös yllättää. Yllätykset tosin liikkuvat lähinnä nokkelien arvoitusten tasolla, itse kertomus kirkon tukahduttamasta salaisuudesta ja sen paljastumisuhan aikaansaamasta kilpajuoksusta ei sinänsä ole mitään uutta.

Loppujen lopuksi Da Vinci –koodi on kuitenkin viihdyttävä ja nopeasti etenevä, elokuvamaisia tehokeinoja hyväksikäyttävä jännityskertomus. Tavanomainen dekkarikaava on kätkeytyä taidokkaasti kulttuurista, taidetta, historiaa, symboliikkaa sekä mystiikkaa tiheiden viitteiden taakse.

SURUTTOMAT

Anni Nupponen

Olen aina **Minna Cant-hia** lukiessani tuntenut ahdistusta. Canth kuvaa esiäitien – ja -isien – ongelmat niin vangitsevan kuristavina, ettei katharsis aina ollut tullakseen. Siksi lähdin katsomaan **Sirkku Peltolan** Työmiehen vaimon pohjalta kirjoittamaan ja ohjaamaan *Suruttomia* varsin varovaisin mielen. Eikö alkuperäistekstin yhteiskunnallinen sanoma vesity, kun kesken vakavan kohtauksen ryhdytään yhtäkkiä laulamaan? Ei kai tässä nyt ole sorruttu tarjoamaan yrityksille pikkujouluajan rillumareita?

Mitä vielä! Canthin tekstin kriittinen ote on ja pysyy. Johannan (**Petra Karjalainen**), Riston (**Mika Honkonen**) ja Homsantuun (kaksoismiehityksenä **Maria Ylipää** ja **Eriikka Väliahde**) kohtalot koskettavat edelleen. Juoni on pysynyt ennallaan ja **Heikki Salon** sanoittamat laulut välittävät uskottavasti canthilaista henkeä.

Tanssi- ja laulukohtaukset ovat komeasti koreografioituja ja näyttävästi toteutettuja. Peltola on oikeassa, Canthin teksti häineen ja torikohtauksineen tarjoaa toimivar ainekset myös musikaalisoitukseen. Toisen näytöksen avaava, juomaripoika-laulun tahdittama kohtaus piruineen on *Suruttomien* hulvattominta antia. Puvustus Yksinkertainen

mutta monikäyttöinen lavastus muuntuu niin häähuoneeksi, toriksi kuin poutapilviseksi taivaaksikin. Paikka ei ole spesifi, kieli ei kiinnitä teosta tiettyyn maakuntaan. Teoksen sanoma on yleisinhi millinen.

Näytelmän alkaa iloisilla häätansseilla kuin alleviivataksaan tulevien tapahtumien kolkkoutta. Ajankohtaisim-

maksi temaksi nousee tietenkin suomalainen ikuisuuskyseminen viina, mutta teoksen ytimessä muhivat myös naisen alistainen asema sekä intohimoinen rakkaus, perustuuhan teos kolmiodraaman asetelmaan. Henkilöhahmot ovat realistisen moniulotteisia. Sehän *Suruttomista* niin riipaisevan tekeekin: ei edes viinaanmenevä Risto ole yksiselitteisen paha, heikko vain. Homsantuun repliikki – ”teidän lakinne ja oikeutenne, niitähän minun pitikin ampua” – kertoo olennaisen: oikeudenmukaisuuteen ja tasavertaisuuteen pyrkiminen ei saa olla vain yksittäisten ihmisten vaan myös lakien säätäjien tehtävä.

Suruttomat Tampereen Työväen Teatterissa. Musikaaliksi kirjoitus ja ohjaus Sirkku Peltola. Rooleissa mm. Petra Karjalainen (Johanna), Mika Honkanen (Risto), Maria Ylipää ja Eriikka Väliahde (Homsantuu).

LAPSIA JA AIKUISIA

Lapsia ja aikuisia
-kuinka niitä tehdään?
(Suomi, 2004)

Ohjaus Aleksi Salmenperä

Anni Nupponen

Hedelmällisyysklinikalla työskentelevä psykologi Venla (**Minna Haapkylä**) haluaa lapsia Anteron (**Kari-Pekka Toivonen**) kanssa. Antero ei halua lapsia Venlan kanssa. Kun Venla sitten kondomin pettäessä tulee raskaaksi, Antero hoitaa ongelman sekoittamalla salaa jälkiekhäisyypillerin Venlan juomaan. Venlan työkaveri Satu (**Minttu Mustakallio**) sattuu Venlan uskotuksi työpaikalla ja naisten välille kehittyvä suhde. Tällaisella asetelemalla rakentuu **Aleksin Salmenperän** ensimmäinen pitkä ohjaustyö. Elokuvasa käsittellään niin aikuisuutta, lapsettomuutta kuin annettuina otettujen parisuhdemallien ongelmia.

Lapsia ja aikuisia käsittelee vahvoja teemojaan miellyttävän soljuvasti, mutta välillä henkilöhahmot tuntuvat tylsiltä ja epäaidoilta. Antero on saamaton lussukka, jonka suussa kirosanatkin vesittyvät voimattomiksi ja joka uskaltaa tunnustaa vastenmielisyytensä lapsentekoa kohtaan vain kaverilleen. Venla roikkuu itseään vedättävässä ja pettävässä Anterossa eikä näytä ammatistaan huolimatta saavansa omaa elämäänsä minikäänlaiseen tyydyttävään järjestykseen. Minttu Mustakallion tulkitsema Satu on kuin Sairaskertomuksia-sarjan Susannan pikkusisko. Satu kaikessa bohee-

miudessaan on kuitenkin elokuvan mielenkiintoisin henkilö-hahmo. Elokuva kulkee välillä sketsimäisyyden ja komedian voimalla ja näissä kohtauksissa Sadun hiukan karrikoitu hah-

mo vie voiton tylsästä pääparista.

Lapsia ja aikuisia näyttää ja tuntuu samalta kuin viime vuosien suomalaiset valtavirtafilmit. Leikkaukset ovat nopeita ja kamera tuodaan lähelle näyttelijöitä ilmeisesti tarkoituksena luoda intiimi tunnelma. Henkilöt ovat kai olevinaan tavallisia suomalaisia aikuisia, mutta kummasti tapahtumat tuntuvat aina pyörivän pääkaupunkiseudulla tai suurissa kaupungeissa. Koska joku rohkea ohjaaja räjäyttää potin kuvamalla teoksessaan muidenkin kuin hyvätuloisten, puolijupahtavien, kolmeviikostöiden pääkaupunkilaisten ongelmia?

Lapsia ja aikuisia on kuitenkin tuore tapa tehdä elokuvaa ajankohtaisista aiheista. Teoksen antoisimmaksi sanottavaksi muodostuu se, ettei mitään valmiita, riskitöntä ratkaisuja edes ole. Itselleen on kuitenkin oltava rehellinen: on tehtävä niin kuin sydän sanoo ja mentävä sinne minne rakkaus vie.

Jostain syystä verkossa aika tuntuu hulahtavan sormien läpi nopeammin ympäröivään konkreettiseen maailmaan verrattuna. Enkä nyt tarkoita sitä perin tuttua ilmiötä, jossa yhtäkkiä havaitsee istuneensa koneen ääreessä puoli vuorokautta tehden kaikenlaista kerrassaan turhanpäiväistä, vaikka kuvittelee tuijottaneensa ruutua korkeintaan 40 minuuttia. Koska hypertekstien valtakunnan perustuksia riittää vavisuttamaan vain yksi nopea hiiren näpätys, ei aika-avaruus –jatku蒙kaan voida olettaa noudattavan atomimaailman lakeja.

Verkkomaailman nopeuden huomaa ennenkaikkea siitä, miten nopeasti uusimmat uutiset komeilevat erilaisten portaalien sivuilla tai miten vikkelästi juorut, vitsit ja kaikkinaiset huhut kulkeutuvat koko maailman korviin. Negatiivisessa mielessä tämä tarkoittaa sitä, että päivittämättömät sivustot ajautuvat ripeästi Internetin hautausmaalle. Eilispäivän sanomalehteä vanhemman titelin saavatkin unohdetut verkkosivut, joiden ylläpitäjät ovat joko laiskamatojen kalvamia tai Elämän™ mukanaan viemiä.

Päivittämättömät sivustot eivät ole ainoa närää ja raivokkaita tunteenpurkauksia aiheuttava webin ilmiö. Entistä useammin käy niin, että verkkovaltiat ja –valtiattaret kyllästyvät kaistan ja

domainien kalleuteen, tekijänoikeuksista piittaamattomiin varkaisiin tai muihin Internetin lieveilmiöihin ja lakkauttavat sivustonsa kokonaan. Etenkin suosittujen fandom-sivujen ylläpitäjät ovat jo parin vuoden jälkeen täydellisiä kehäraakkeja fanien päivitysvaatimusten, muutosehdotusten ja erikoispyyntöjen alla. Tuloksena on, että jonain kauniina aamuna sivuston etusivulla ilmoitetaan sulkemisesta. Pahimmassa tapauksessa sivut on poistettu kokonaan, jolloin sellain huutaa pelkkää eioota, ilman mitään selittelyjä. Siinä missä painetusta lehdestä jää aina säilöön vähintäänkin pari kappaletta seuraavia sukupolvia varten, voi digiajan ihmisen joutua paniikkiin - eikö alasajetuista websivustoista ole lapsenlapsille mitään näytettävää?

Hätä ei historianjanoisille ole kuitenkaan tämän näköinen. Kyberavaruuden haudanryöstäjille on jo vuosia ollut tarjolla tarkoitukseen sopiva oiva palvelu, Wayback Machine. Kyseisen digitaalisen aikakoneen käyttö on helppoa: hakukenttään kirjoitetaan jo kuolleen ja kuopatun sivuston url ja kas – kuin taikauskusta voi uiskennellä nostalgian hyökyaalloissa! Osoitessa archive.org toimivan Internet Archiven Wayback Machine onkin osoittautunut oikeaksi taivaan lahjaksi useammin kuin kerran.

PALAA?

Kysei-
sen Internet-arkis-
ton tehtävänä on säilöä pala digitaalis-
ta historiaa. Se onkin onnistunut tehtä-
vässään melko hyvin, mutta ihan jokai-
seen bittihetkeen ei Wayback Machine
pysty kyyditettäväänsä kuljettamaan. Ongelmana on myös se, että vaikka tekstit
säilyvätkin, kuvat yleensä eivät. Inter-
net Archiven lisäksi myös useimmat ha-
kukoneet löytävät osia ja palasia viimei-
set pihauksensa päästäneistä sivustoista,
mutta vanhentuneet linkit eivät toimi
kuten Archivessa.

Puheet siitä, että verkkoon ker-
ran vuodatetut asiat ovat aina mui-
den saatavilla, ovat siis ainakin osittain
paikkansapitäviä. Koska julkaisukynnys
Internetissä on tiedetyn matala, voi ny-
kyinen nuori verkkosukupolvi tulevai-
suudessa väännellä tuskallisina käsiään.
Jos ennen teiniaikojen ruotsintuntien ri-
vot vihkokeskustelut olivat hävitettävissä
parilla rivakalla repimisliikkeellä, ei-
vät forumeihin kirjoitellut asiattomuudet
poistu muiden silmistä oma näyttö
sulkemalla. Digitaalimaailman historia
tulee vielä olemaan mielenkiintoinen.

www.archive.org

MIAU JA TSAU!

Heips kaikki kissaihmiset
ja muutkin! Viime leh-
dessä peräänkuulutettiin
minun nimeäni – sellaista
kun ei minulla vielä ole. Joitakin ehdo-
tuksia tuli, mutta en vain osaa päättää,
mikä nimi olisi se paras nimi. Päätäkää
te minun puolestani, en minä jaksa sel-
laisilla itseäni vaivata, pidän enemmän
makoisista päivälevoista.

Siis mikä kissalle nimeksi? Tässä
muutama valmis ehdotus, mutta uusia-
kin saa vielä ehdottaa. Kämpälä, Psyko,
Kehrä, Sussu, Giisela, Varma, Pässä ja
Peto, niitä on ehdotettu. Onko nimeni
joku edellisistä ja miksi juuri se nimi?
Paras perustelu palkitaan, myös uudella
nimellä perusteluineen voi palkinnon
lunastaa. Palkintona on tällä kerralla
Orwellin Eläinten vallankumous -kirja.

Postia siis kämpälöimään nopeasti osoi-
teeseen ville.kivimaki@uta.fi, aikaa on
marraskuun 30. päivään saakka.

Kuuuurrnau!

ERÄÄNÄ PÄIVÄNÄ HUOHAJIN VAPELMAHILLOPURK-
KINI MUODOSTANEEN AIKA - AVARUUS - JATKU MON.

JEE SUS SIISTÄ YTYÖLLÄ
MARIA
SENTMIKÄ JA NOIFA
M!

SOUDUIN
KESKELLE
TORIKOKOUSTA.

TÖRMÄJÄN ENTISEEN ITSEENI; OLIN
KUNINGAS. ESITTELIN ITSENI HÄNEN
TULEVAKSI SUKULAIKSEEN.

AINA
KAIKKI
EI
PÄÄTY
HYVIN.

